

HISTORIEN: Nå tegnes et bilde av viktige sider ved norsk politikk i etterkrigstiden som er i åpenbar strid med den historiske virkelighet, sier historikeren Sven G. Holtmark. Han sitter med omfattende arkivmateriale fra Moskva: – Jeg ønsket å unngå at materialet skulle bli brukt til politiske formål.

NYE DOKUMENTER: Materialet avdekker hittil ukjente sider ved nordmenns kontakt med russerne. Lønns- og prisminister i Einar Gerhardsens regjering fra 1959 til 1962, Gunnar Bøe, ba i samtaler med russiske diplomater om forståelse hvis han opptrådte avmålt overfor dem.

KOMMUNISTFAREN: Statsminister Einar Gerhardsen var mye krassere enn i gårldagens fjernsynsprogram når han i 1950 i lukkede møter omtalte kommunistene. NKP var ikke et norsk parti, men et sovjetrussisk parti, sa Einar Gerhardsen i Stortingets utenrikskomité hvor NKP ikke var med.

- Et bilde i strid med virkeligheten

PER EGIL HEGGE

Historikeren Sven G. Holtmark er blant dem som fremholder at Lund-kommisjonens mandat var for snevert.

Holtmark, som sitter på en stor samling arkivmateriale fra det tidligere Sovjetunionen, mener at kommisjonen i sin vurdering av det formelle grunnlag for overvåking ikke får med seg den historiske sammenhengen. Den har også valgt å avstå fra å diskutere realiteten bak trusseloppfatningen, mener han.

– Det kommisjonen i svært liten grad tar stilling til, er om det fantes et reelt grunnlag for den overvåking som skjedde. Det er hevet over tvil at kommisjonen utvetydig har påvist en rekke mer eller mindre grove brudd på lovverk og regelverk. Det gjelder telefonavlytting og romavlytting. Åpenbart har myndighetene også hatt for lav terskel for iverksettelse av overvåking.

– Men det man ser av rapporten, er at kommisjonen har valgt ikke å gå inn på det reelle for de beslutninger som ble truffet. Den fremlegger det generelle trusselbildet som bakteppe, og den kommer flere ganger tilbake

til at man *antok* at NKP var finansiert fra Moskva. Vel, det har i lengre tid foreligget materiale som langt på vei dokumenterer slik finansiering, sier Holtmark.

– Videre slår kommisjonen fast at norske myndigheter mente at kommunistiske miljøer kunne representere et sikkerhetsproblem. Fra slutten av 40-årene til begynnelsen av 60-årene var det en rekke spionasjesaker med ut-

gangspunkt i kommunistiske miljøer, og med et par unntak ble det avsagt fellede dom. Men kommisjonen, som kun streifer inn på disse sakene i en annen sammenheng, nøyer seg med å fremstille dette som om det ute-

lukkende var en oppfatning, en persepsjon, mens det dreide seg om håndfaste forhold, sier Holtmark.

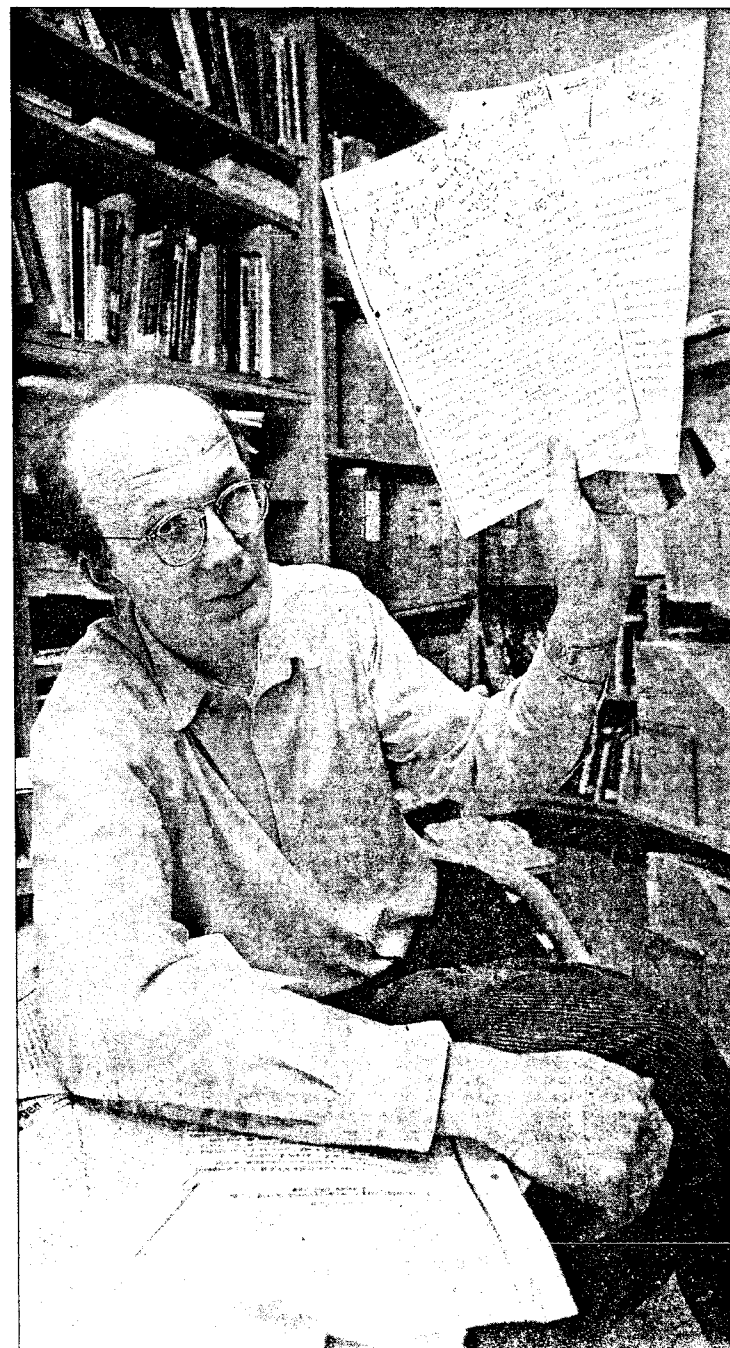
En del av det historiske materialet, det meste rapporter fra sovjetiske diplomater i Oslo, hadde Holtmark tenkt å bruke i en faglig diskusjon, fri for moralisering, som han sier.

– Jeg ønsket å unngå at det skulle bli brukt til politiske formål, og vår nære historie egner seg dårlig for moralisering. Men nå tegnes det et bilde av viktige sider ved norsk politikk i etterkrigstiden som er i åpenbar strid med den historiske virkelighet, sier han.

Holtmark mener også at Lund-kommisjonens rapport markerer slutten på en epoke i norsk historie, men samtidig begynnelsen på en diskusjon som kommer til å pågå i lang tid fremover.

Lund-kommisjonen har gransket de hemmelige tjenestene i Norge.

109993
666601